

INLEDNING

Nutidens kris är egentligen gårdagens, det förflutnas.

Min generations sätt att förstå världen formades i brytningstiden mellan kalla kriget och det som kom efter. Men vad var det vi inte såg?

På ytan var 90-talet ett opolitiskt och optimistiskt decennium men i själva verket var det en mörk och våldsam tid. Ojämligheterna exploderade, allt vi idag vet om klimatkatastrofen stod redan klart och grunden lades för nuets giftiga kombination av teknik och kapital. Två folkmord genomfördes medan världen tittade på.

90-talet var det decennium då Sverige gick från att vara ett av världens jämlikaste länder till en plats där marknadens logik ersatt tanken om det gemensamma. Det var ett systemskifte som kom från höger men fullbordades av Socialdemokraterna. Den politiska logik som etablerades var så stark att den år för år stelnade till en sanning.

Jag blev vuxen på 90-talet och trodde själv på den tidens löften. Idag tänker jag på dem som en förbannelse som sträcker sig in i nuet.

1. FINANSEN

Varje vår när jag var barn byggde pappa och hans vänner upp ett stort cirkustält i parken. Där sattes det upp teaterpjäser. På scen stod 100 amatörer, hälften barn. Jag var ett av dem, de flesta av mina kompisar var också med, och deras föräldrar. Vi ungar sprang omkring barfota i leran sena vårkvällar när repetitionerna aldrig tog slut. Det var kallt därinne, luktade sågspån och lera.

Deras största uppsättning var en pjäs om hur arbetare på det fattiga Södermalm i början av 1900-talet hade gått samman för att bygga nya hem långt från smutsen och sjukdomarna. Det lyckades genom hårt arbete och solidaritet, trots motstånd från överheten.

Efter några år slutade jag och min kompisar att delta. Det var en del av ett normalt föräldrauppror men också något annat, mer politiskt och tidsbundet. Vi tyckte att våra föräldrar var samtidigt löjliga och rörande med sina utklädnings- och eviga masscener. Alla fick vara med, men alla skulle också se likadana ut på scen. Det som var svårast att smälta var uppriktigheten och det godtrogna, för att inte tala om idealismen och bristen på självdistans. När jag blivit äldre kände jag en stark längtan bort från den platsen och allt den bar med sig. Jag ville in i den nya tiden.

När jag klev in genom porten på Drottninggatan var jag 25 år gammal, jag hade på mig en ny kavaj och svarta skor med klack som fick mig att känna mig vuxen. På morgonen hade jag stått länge framför spegeln och tittat på mig själv, mött min egen blick som var förväntansfull och levande. Jag ville så mycket med världen och mig själv, och jag hoppades att jag äntligen hade hittat mitt sammanhang.

Det var i januari 2001, några år efter den stora krisen. Jag hade en färsk ekonomexamen från Handelshögskolan och kom direkt från USA där jag hade pluggat finansiell ekonomi. Det hade varit krävande, långt ifrån de sömniga aulaföreläsningar jag var van vid från Handelshögskolan. Chicagouniversitetet var nyliberalismens själva hjärta, här var till och med lärarnas löner en del av en hela tiden rörlig marknad, då de sattes utifrån studenternas utvärderingar. Växelkursen hade stått i fjorton kronor för en dollar den hösten och mitt studiemedel räckte knappt till kaffe. Men biblioteket var oändligt stort och medan snön föll över Hyde Park i södra Chicago läste jag alla amerikanska presidentbiografier jag ännu inte hade hunnit med och lyssnade på Lambchops »Nixon« på repeat.

Jag var besatt av amerikansk politik och historia, för min blick var liksom många andra ungas vid den här tiden vänd åt väst. Kalla kriget var slut, för min generation var det nästan som om det aldrig riktigt hade funnits. För oss

fanns det bara en supermakt och det var där allt formades; idéerna, kulturen, modet och prylarna. Bill Clinton, Demokraternas progressiva hopp, var på sitt sista år som president men det var fortfarande hans tid, hans era.

Det var valrörelse den hösten, Clintons vicepresident Al Gore mötte republikanernas George W Bush. Det blev ohyggligt jämnt, i Florida räknades röster om tills Högsta domstolen – med republikansk majoritet – beordrade att det skulle upphöra och utnämnde Bush till segrare.

Det var en enorm skandal, men min generation lärde sig tidigt att politik var spel. 90-talet var experternas tid, spinndoktorernas och opinionsmätarnas. De var politikens nya stjärnor och hette saker som Peter Mandelson i Storbritannien, James Carville och Dick Morris i USA. Politik var matematik, strategi och förmågan att optimera rätt budskap till rätt målgrupp. Väljarna var inte längre lojala, nyckeln till alla valframgångar oavsett politisk sida var den växande och flyktiga medelklassen. *Tough on crime, tough on the causes of crime*, hade Labourledaren Tony Blair sagt i sin historiska valrörelse, när han 1997 vunnit regeringsmakten efter 18 långa år med konservativt styre. Tonvikten låg vid den första delen, den om de hårda tagen. Det gällde att signalera att man var redo att byta politik, att inta en tredje position som inte nödvändigtvis stämde överens med gamla värderingar, utan låg närmare motståndarens.

Det kallades *triangulering*, och det var så man vann val nu.

Det fanns en ny självsäkerhet hos vänstern, fast just det ordet användes inte så mycket längre, det tillhörde den gamla tiden. Nu sade man hellre *centre-left*, *New Labour*, *Die Neue Mitte* eller *Den tredje vägen*. Centrala begrepp som globalisering och tillväxt ägdes inte längre av högern, utan var lika mycket förknippade med de stora socialdemokratiska partierna i Europa som nu presenterade sig för väljarna med ett nytt tilltal. I detta ingick att det inte längre fanns någon olöslig konflikt mellan marknad och rättvisa, mellan kapital och arbete. Om ekonomin bara sköttes på rätt sätt kunde *alla* bli vinnare. Detta var själva kärnan och det gjorde att politik inte var så politiskt längre, utan mer handlade om strategi, yta, *vibe*.

När jag var i Chicago hade jag fått ett telefonsamtal. Det var planeringschefen på finansdepartementet, Jens Henriksson, som ringde. Han undrade om jag ville börja jobba som politisk rådgivare åt finansminister Bosse Ringholm.

Jag visste vem Jens var, han hade besökt den socialdemokratiska ekonomklubben på Handels där jag var medlem och vi hade sedan hållit kontakten. Han var snabb, skarp, rolig, varm. Smal och med blont pojaktigt hår som stod rakt upp. Han hade behållit sin breda lundensiska och var alltid noga med att understryka att han bara var en blygsam tjänsteman. Det faktum att Jens insisterade på detta gjorde att man förstod att motsatsen måste stämma; att han hade makt, att han i själva verket var en del av den

innersta kretsen. Han hade suttit på finansdepartementet under 90-talskrisen och jobbat nära Göran Persson ända sedan han var finansminister. Det fanns en osäkerhet i honom också, men den såg man inte förrän man lärde känna honom.

Det hade varit ett kort samtal, jag minns att jag stod upp när vi pratade, rak i ryggen och med hjärtat bultande. Jens sade att uppdraget var ansvarstyngt, det handlade om att stötta dem som styrde landet. Detta var inte en roll för vem som helst, det stod klart. Någon vecka senare fick jag göra en informell intervju med Bosse själv och sedan var processen färdig. Jag tackade ja och förberedde mig på framtiden, på vuxenlivet.

År 2001 var Socialdemokraterna inne på sitt sjunde regeringsår och det kändes som att det aldrig skulle ta slut. Göran Persson hade räddat landet ur den stora kris som på allvar briserat när jag gick på gymnasiet. Persson dominerade svensk politik med sin breda kropp, sina långa tankepauser och bibliska ordvändningar. Han utstrålade makt och en märklig trygghet, han var någon att både luta sig och göra uppror mot.

Det tidiga 90-talet hade varit förnedrande år för ett land som vant sig vid att framstå som en förebild för resten av världen. Krisen hade tvingat Riksbanken att höja räntan till 500 procent, det var en siffra som var så osannolik, så pervers, att ingen som var med då någonsin

skulle glömma den. Sedan kom lågkonjunkturen, den värsta sedan 30-talet. Arbetslösheten gick från två till 14 procent på ett par år, det var obegripligt i välfärdslandet Sverige. Regeringen Bildt som tillträdde 1991 hade styrt under en tid av stora, avgörande skiften som inte alla omedelbart blev synliga. 1994 vann Socialdemokraterna tillbaka makten, de fick över 45 procent i väljarstöd. Det var sista gången de skulle få ett sådant starkt mandat – och det användes till fortsatta nedskärningar.

Göran Persson hade börjat som finansminister, men blev statsminister 1996 och i den rollen förvandlades han till något ännu mer kraftfullt och samtidigt slugt och landsfaderligt. Kring sig, det visste alla som var intresserade av politik, hade han samlat en grupp skarpa hjärnor, *the best and the brightest*. I media fick regeringen kritik för att pressekreterarna och kommunikatörerna blev allt fler, men vem brydde sig om det, inte jag i alla fall. Om något så tyckte jag att det var coolt, modernt. Göran Persson kallades HSB, fick jag lära mig: Han Som Bestämmer.

Jag trodde att jag fått jobbet på finansdepartementet för att jag var duktig, driven, smart. I efterhand kan jag se vad de letade efter och varför de valde mig. Jag hade aldrig varit med i SSU, men min pappa var bekant med Bosse Ringholm från den lokala S-föreningen i Enskede där jag växt upp, så jag var pålitlig både på ett politiskt och personligt plan. Jag hade varit aktiv i elevrörelsen och sedan pluggat på Handelshögskolan, där jag gått med i

den socialdemokratiska ekonomklubben. Jag hade jobbat som ekonomijournalist under studietiden och hoppat in som talskrivare åt handelsminister Leif Pagrotsky. Jag hade gjort praktik på FN i New York och jag hade pluggat på ett fint universitet i USA. Jag var formad av 90-talet på precis rätt sätt, en duktig karriärist utan starka egna lojaliteter, ett barn av den nya tiden. Jag passade in.

*

Ett par år tidigare hade tv-serien *The West Wing* börjat sändas på tv. Den fiktive amerikanska presidenten Jed Bartlet drevs av progressiva värderingar och hade ett gott hjärta, men utmanades av olika mörka krafter i form av kristen höger, islamistiska fanatiker och okunnighet. Runt honom fanns en krets av snygga och värtaliga rådgivare och medarbetare som formade politiken i förnuftets och upplysningens anda. Även om presidenten brann för rättvisa så älskade han också frihet. I tv-seriens universum fanns ett rätt svar på varje fråga som alla rationella människor borde kunna enas om. Snart sagt varje kris kunde räddas med ett smart utspel, en presskonferens, en tv-intervju eller ett telefonsamtal i rätten tid. I undantagsfall fick den amerikanska militären sättas in i en operation som med kirurgisk precision lyckades undvika dödsoffer. Om det ändå hände, så berörde det alltid presidenten på ett djupt mänskligt plan, och han

hörde personligen av sig till den förolyckades anhöriga. Det var en moralisk makt som skildrades; ibland plågad, alltid rättrådig.

En av kvällstidningarna gjorde ett reportage där de pekade ut Göran Perssons krets och beskrev vem av rådgivarna i Regeringskansliet som hade sina motsvarigheter i Josh, Toby, Leo och pressekreteraren CJ Cregg. Det var en triumf för dem som var med, men också för Perssons politiska image. När jag kom till Regeringskansliet såg jag att artikeln var utklippt och uppsatt på en anslagstavla på någons rum. Det var coolt, min övertygelse stärktes om att jag hade hamnat på rätt plats.

Finansdepartementet låg då långt ner på Drottninggatan, nära riksdagen, i de Klarakvarter som rivits och sedan byggts upp igen till oigenkännlighet. Det var ett stort kontorskomplex, och bakom den anonyma fasaden och dolt från gatan fanns en rest kvar från en annan tid. I det Adelcrantzska palatset, en rokokobyggnad från 1700-talet – som hade bäddats in och byggts ihop med de nya kontorshusen – låg finansministerns arbetsrum. Det gick gånger mellan byggnaderna och varje dag var en tidsresa mellan det moderna yttre huset med sina raka linjer och linoleumgolv och den äldre byggnaden innanför, med knarrande golvbrädor och kristallkronor. Det gamla låg gömt inuti det nya, som ett minne man inte riktigt vet om man skäms eller är stolt över.

Jag lärde mig snabbt Regeringskansliets hierarki: Statsrådsberedningen, det vill säga statsministerns kansli, var finast. Men därefter kom vi på Finansén och utrikesdepartementet och sedan kom resten, de så kallade fackdepartementen som var specialiserade på olika frågor: arbetsmarknad, socialpolitik, försvarsfrågor, miljö. Deras uppgift var att komma med ny politik. Men efter krisen fanns det nästan aldrig plats för nya förslag. På Finansén log vi snett åt de listor som de andra departementen skickade in när det var dags att göra årets budget. Det var så orealistiskt, det de föreslog, mjukt i kanten och gammaldags. Vårt jobb var att ta ansvar, vilket var detsamma som att säga nej.

Vi var ett litet team av politiska tjänstemän som jobbade nära ihop. De flesta hade många års erfarenhet av politik eller hade jobbat under Persson när det blåste som värst. De hade varit med i SSU sedan tidiga tonåren, höll korten nära kroppen, förstod maktspelet och såg saker som jag aldrig uppfattade. Jag försökte förstå, komma i kapp.

Jag var stolt över mitt passerkort och mitt lilla rum med dator, bokhylla och anslagstavla. Jag satt i samma korridor som de andra politiska rådgivarna, Jens kom ofta in och slog sig ner i min besöksstol. Det var roligt att jobba med honom, han berättade ofta om åren som hade varit, om krisen och hur de hade tagit sig ur den. Han var uppmuntrande och generös, och om man arbetade hårt fick man beröm och belönades med mer ansvar.

Långt senare, när sossarna förlorat valet 2006 och Jens först gjort internationell karriär och därefter varit chef för Folksam, blev han vd för Swedbank. Då hörde jag honom ofta på tv. Med samma intensitet, övertygelse och skärpa som han hade haft på Finansens försvarade han nu varför det var nödvändigt för samhällsekonomin att bankerna fick göra stora vinster och att de redan enorma utdelningarna till aktieägarna växte.

Det är svårt att hitta ett språk för sådant som känns fel, men som inte innehåller några formella överträdelser. Jag kände mig i efterhand sviken, men det som hade hänt fanns i mellanrummet mellan regler och moral och var svårt att ta på. Men jag upplevde då att det var något som också delvis varit mitt som förslösades, som hade tillhört oss gemensamt.

Inget av det här visste jag förstås i januari 2001, då jag började mitt yrkesliv med att skriva enkla promemorior och svara på brev som kommit till finansministern från missnöjda medborgare. Jag fick prata mycket i telefon också, växeln kopplade samtal till mig om det handlade om politiska synpunkter kring vissa skatter. En äldre man ringde ofta, han var alkoholist, berättade han, och med de svenska alkoholskatterna var det inte lätt att få ekonomin att gå ihop på en folkpension. Den billigaste flaskan sprit på Systemet kostade runt 150 kronor, det kände jag väl till eftersom jag jobbat extra på Systembolaget i Farsta i flera

år. Mannen argumenterade kraftfullt och värtaligt för att skatten på alkohol borde sänkas. I stället, föreslog han, kunde den höjas på kaffe. Det borde bli en vinst för statskassan, menade han, eftersom många fler drack kaffe än sprit. »Jag dricker ju inte kaffe själv«, sade han, »så för mig skulle det vara perfekt.« Jag svarade att det var ovanligt att den som krävde en skattesänkning samtidigt hade förslag på hur denna skulle kunna finansieras, men att det ändå var svårt att få det hela att gå ihop. Detta, förklarade jag, eftersom skatten på alkohol var en punktskatt medan kaffet omfattades av den vanliga matmomsen, som regeringen inte ville höja eftersom det skulle slå hårt mot barnfamiljerna. Vi resonerade fram och tillbaka, han var konstruktiv, kom med nya argument. »Jag ska ta det vidare«, sade jag alltid.

Så småningom fick jag mer ansvar, deltog på fler och mer intressanta möten. Jag fick resa på konferenser med andra unga människor i kavaj från andra länder, det var folk från tankesmedjor och politiska tjänstemän som jag själv. Jag fick hålla i mindre förhandlingar med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som efter valet 2002 blev regeringens samarbetspartier. En höst när det var budgetförhandlingar och jobb nästan dygnet runt fick jag influensa med hög feber. Jag stannade ändå kvar, sov i en soffa medan svetten rann, fortsatte skriva underlag. Jag kände mig heroisk, av det rätta virket.

Varje vecka fick vi gå bort till statsministerns kansli och ha möte med de andra politiska rådgivarna från de andra

departementen. Jag var övertygad om att alla såg samma osynliga maktordning som jag, den som innebar att vi som kom från finansdepartementet var bäst och viktigast. *It's the economy, stupid*, hade James Carville skrivit på ett blädderblock i kampanjhögkvarteret när han vann valet åt Bill Clinton 1993. Ekonomerna och finansdepartementet hade alltid varit viktiga, men aldrig viktigare än nu, så kändes det.

Alla var inte av den nya tiden, talade inte dess språk. En sådan person var Bosse Ringholm. Han accepterade att han behövde umgås med näringslivets direktörer i tjänsten, men helst åt han lunch på korvkiosken som låg på Drottninggatan mellan Finansén och riksdagen. Vi reste ofta runt i landet tillsammans, då mötte vi det gamla Sverige, grånade partifunktionärer, kommunalråd och ombudsmän. Vi var på partimöten i halvtomma ABF-hus och gjorde besök hos småföretagare. Det var en annan värld, folkrörelsernas och slitvargarnas. Deras åsikter handlade om bristen på vägar och tågsträckor, kommunbudgetar som inte gick ihop, utflyttning och nedlagda socialkontor. Bosse var trygg i de här miljöerna, kände alla och blev aldrig stressad. Här kände jag mig som en idiot med min kavaj, min breda stockholmska och mobiltelefon. Kläderna passade inte här, inte heller våra tajta, pressade scheman eller glansiga statsrådsbilar med chaufför. Jag var inte CJ Cregg i *West Wing* längre, bara en larvig tjej från Stockholm.

Bosse hade blivit finansminister 1999 efter att hans företrädare Erik Åsbrink hade avgått i protest. Det var slutet på en segdragen maktkamp där Åsbrink tyckte att Persson gång på gång klampat in på hans domäner. Denna gång hade Persson lovat stora skattesänkningar utan att stämma av det med sin finansminister, vilket fick Åsbrink att explodera och gå på dagen. Detta var i sin tur ett brott mot socialdemokratisk hederskodex – man ställer inte till med problem för Partiet – och en kris uppstod som behövde lösas snabbt. Bosse var chef för Arbetsförmedlingen när Göran Persson ringde. Han tvekade inte, och ställde inga krav. Han hade ägnat sitt liv åt socialdemokratin och skulle aldrig drömma om att senare i karriären bli pr-konsult eller bankdirektör. Han var inte imponerad av pengar, han älskade idrottsrörelsen och trivdes bäst på ett lokalt partimöte med en plastkopp kaffe i handen. När jag började jobba för honom stod hans hemnummer fortfarande i telefonkatalogen och han åkte tunnelbana till jobbet varje dag. Detta var två år innan mordet på utrikesminister Anna Lindh och visst hade ministrarna både säkerhetsvakter och statsrådsbilar när de var ute på officiella uppdrag, men Bosse tyckte illa om allt det där.

Bosse var lite träig, han var inte bra på *spin* och utspel eller smidig med journalister. Vid ett tillfälle gjorde han sig till åtlöje vid en katastrofal presskonferens där han upprepade samma talepunkt om och om igen. Vi unga himlade med ögonen, skakade på huvudet. Varför för-

stod han inte att det viktigaste var det som syntes, det som sändes, det som funkade på tv? Idag tänker jag att han var underskattad, kanske också av oss som jobbade med honom och som hellre vände blickarna mot Jens eller kretsen runt Göran Persson. Bosses handlingsutrymme var i praktiken mycket litet, men jag var med flera gånger när han stod på sig mot tjänstemännen på finansdepartementet när de sade sådant som att alla satsningar för att få ner arbetslösheten var ineffektiva. Han litade inte på ekonomerna och deras avvägningar, han hade en egen kompass.

Det var inte bara finansministern som var kringskuren, det här var en tid när utrymmet för politik var mycket litet inom snart sagt alla områden. Men Bosse utnyttjade de små marginaler som fanns för sådant han tyckte var viktigt. För mig kändes detta ändå mest futtigt. Jag tyckte inte att Bosse förstod de nya spelreglerna; att politik handlade om att skapa tillväxt och vinna val genom en smart mediestrategi som gick hem hos medelklassen.

Ingenting jag upplevt i livet kan jämföras med den känsla av förhöjning som uppstår nära maktens centrum, förutom kanske en stark förälskelse. Det är att tro sig vara i kontakt med nuet och nära den kraft som formar framtiden. Det är att vara klarvaken, och ha en känsla av att allt som sker runt omkring en spelar roll.

Det sägs att makt korrumperar, men jag tror att det snarare handlar om en långsam förvridning. Pliktkänsla

som slår över i en känsla av outhärlighet. En smygande, stegrande övertygelse om den egna förträffligheten, om att ingen annan förstår eller kan göra jobbet, har förmågan.

Det är en process som sker nästan omärkligt. I början kan de flesta behålla självdistansen, skratta åt var man har hamnat och det faktum att man blir förväxlad med sin position. Men i blicken från omvärlden finns en kraft som deformerar.

Det var egentligen först efter att jag lämnat finansdepartementet som jag förstod hur närheten till denna kraft påverkat även mig. Jag saknade förhöjningen, laddningen och livet kändes ofta obetydligt. Det tog lång tid att tända av, det var som ett kroppsligt beroende som nog aldrig helt försvinner. I längden förblir ingen opåverkad av makten och offentlighetens starka centrifugalkrafter.

De som tillhörde den innersta kärnan på finansdepartementet under åren då jag jobbade där hade alla varit med om att genomföra de stora budgetnedskärningarna under krisen, det var beslut som varit plågsamma och det talades om dem med allvar och tyngd. Men det som hade skett var också, om detta var alla överens, nödvändigt. Lika överens var man om det faktum att ingen förutom Göran Persson hade kunnat klara av att genomföra det som behövde göras, och att de förhållandevis goda tider som rådde efter krisen var ett resultat av detta hårda arbete.

Vårt uppdrag nu var att Sverige aldrig skulle återfalla i ekonomiskt kaos. Mot stabiliteten fanns många interna hot: ministrarna med deras långa listor med förslag, jobbiga samarbetspartier, de stora fackförbunden inom LO med sina kortsiktiga krav. Partimedlemmarnas naiva drömmar.

Själv var jag gärna med och sade nej. Att genomdriva den hårda ekonomiska politiken som varit otänkbar för ett socialdemokratiskt parti bara tio år tidigare fick mig att känna mig utvald. Nejet var en symbol för makt och kom med en särskild tyngd.

För detta hade också studietiden förberett och format mig på precis rätt sätt.

*

Handelshögskolan i Stockholm är inte vilken plats som helst. Den är privatägd, skapad av familjen Wallenberg för att fostra kommande generationers ekonomiska beslutsfattare och omgiven av en särskild aura. Den anses vara en elitskola och kanske var det bara på 90-talet som en person som jag, en vänstertjej och aktivist, kunde komma på tanken att söka sig till denna plats för det rika borgerskapets söner. Men detta var en tid när det hade blivit tydligt att det var ekonomerna som inte bara byggde den nya världen, utan också utformade reglerna för politiken. På 90-talet fanns inte längre någon skillnad mellan ekonomi och politik, inte ens på den vänsterkant jag befann mig.

Men det handlade om något annat också. Jag ville till det dyra, det glansiga och påkostade. Men det var också en längtan bort från den ganska stränga moral jag hade fått med mig hemifrån. Jag ville inte underordna mig något kollektiv, jag ville inte vara en del av gruppen. Jag ville lyckas av egen kraft, ta mig dit pengarna och makten fanns. Jag ville ha framgång för *mig* och bli någon. Jag såg Handels som en nyckel som skulle ge mig tillträde till alla dessa rum.

Dagen för studentinskrivningen stod jag ensam vid den enorma träporten utanför stenhuset på Sveavägen. Den var säkert fyra meter hög och jag hade gått förbi där många gånger och alltid undrat hur jag skulle orka få upp den. När jag kom närmare såg jag att det fanns en mindre dörr utskuren i den större, med mer mänskliga proportioner. Det fanns en väg in, bara man kände till den.

Väl inne i byggnaden kändes det som om jag rest till en främmande kontinent, med andra seder och ett okänt språk. Det var någonting med hållningen hos dessa jämnåriga studenter, de raka ryggarna och de fasta handslagen som fick mig att känna mig liten och obekvä. Många av dem kände varandra sedan tidigare och de rörde sig med en självklarhet som gjorde mig rasande.

Så småningom lärde jag mig att möta de där blickarna utan att väja undan och i stället hålla upp hakan några extra millimeter. Men den här första dagen var jag bara skraj, och när jag letat mig fram till aulan satte jag mig längst bak. Strax reste sig två äldre studenter iklädda

frack upp med varsin svensk flagga. *Vi reser oss för fanan*, vrålade de. För mig var svenska flaggan förknippad med skinnskallar i bomberjacka och hot om våld. Nu ställde jag mig ändå upp, tveksamt, skamset.

Den första terminen kuggade jag flera tentor, det var en ny upplevelse och jag kände mig dum. Jag hade gått samhällsvetenskaplig linje och fick kämpa med matten, det var svårt att komma i kapp. Det är bra för dig, sade min mamma med snäll röst när jag ringde och var ledsen, nu får du bestämma dig om du vill anstränga dig eller inte. Hela det första jullovet satt jag i köket i min andrahandslägenhet och pluggade, det var på håret att jag inte klarade det, men det gick. På Handels drillades vi i företagsekonomi, marknadsföring och grundläggande nationalekonomi. Jag väntade på de kurser som skulle sätta det vi lärde oss i ett större sammanhang: idéhistoriskt, politiskt. Men de kom aldrig.

Utbildningens arkitektur var, insåg jag senare, djupt ideologisk. I grundkurserna i nationalekonomi fick vi lära oss att samhället består av individer som agerar rationellt på olika marknader, att skatter alltid innebär förlust av effektivitet och att den offentliga sektorn därmed alltid kraftigt begränsar ett lands tillväxt. Man var självklart fri att tycka att sådant som gratis sjukvård var värt något ändå, så länge man var medveten om att det var en minuspost i statsbudgeten.

Eftersom vi bara fick en översiktlig genomgång av nationalekonomins mest grundläggande antaganden och inte presenterades med kunskap som komplicerade bilden av människan eller marknaden, så skapade studierna en farlig kombination av okunskap och tvärsäkerhet hos oss.

Samtidigt fick vi hela tiden höra att vi var en elit, en utvald skara, framtidens ledare. Det i sig var berusande och satte ord på en skamlig längtan hos mig. Jag ville så gärna ha en bekräftelse på att jag var utvald och speciell, bättre än massan. Samtidigt var det ett budskap som bröt mot den moral som jag fått med mig hemifrån. Jag löste det psykologiska dilemma genom att utåt ta avstånd från Handelsretoriken men i hemlighet njuta av den.

Jag började jobba med skoltidningen och vid ett tillfälle publicerade vi ett avslöjande om att skolans manliga studenter hade bjudit in strippor till en av sina herrmiddagar, det nådde kvällstidningarna och blev löpsedlar. Vi blev uppkallade till rektor, som vädjade till både vår lojalitet och ekonomiska rationalitet: »Ni förstår väl att det är värdet på er egen utbildning som ni sänker?« Vi tyckte att vi hade agerat hjältemodigt när vi bröt mot den starka hederskulturen; Handels var en plats där det krävdes så lite för att både bli utpekad som och känna sig radikal.

Samma år som jag pluggade nationalekonomi hanterade Göran Persson och det finansdepartement som jag snart skulle hamna på konsekvenserna av den stora krisen.

Deras egen berättelse var att det var nedskärningarna som gjorde att Sverige gick från förnedring till tillväxt, och i den här miljön gick den hem. Det fanns hos både lärare och många av dessa borgerliga studenter en motvillig respekt för Socialdemokraternas dramatiska hugg i välfärden, för hårdheten och förmågan att på kort tid vända kaos till stabilitet och goda vinster för näringslivet. Jag gillade det och kände att jag ville tillhöra det lag som kunde tvinga fram en sådan reaktion hos motståndaren.

Jag fick under de där åren syn på ett bärande skelett i samhällskroppen som jag tidigare inte varit medveten om. Det var en maktstruktur som var gammal, seg och mycket kraftfull. Den utgjordes av trådar och rötter som fanns på den här platsen: vänskapsbanden från privatskolorna, skolans finansiering som kom från landets rikaste familjer, förmögenheter som gått i arv sedan Axel Oxenstiernas tid, de täta nätverken av kontakter. Det fanns alltid fler cirklar, labyrinter av stängda rum. Den kunskap som förmedlades var en del av den strukturen. Den legitimerade den, hörde ihop med den.